

‘In memoriam’ Xènia Dyakonova

L'ÀNIMA VIVA

En record de Josep Maria Güell

Quantes vegades, gaudint d'un llibre traduït, ens hem parat a pensar que aquell que l'ha traslladat a la nostra llengua també és un artista? Natàlia Vankhanen, gran hispanista russa, diu en un article que un traductor literari és com un director de teatre. La seva posada en escena d'una obra pot fer-nos pensar: aquest dramaturg no en té ni idea. O bé: tot això potser era important a la seva època, però ara ha quedat antiquat. O bé: quina versió més original! Però el millor de tot és quan ens oblidem totalment del director, i, tot sortint del teatre, ens diem a nosaltres mateixos: aquest autor és un geni! Doncs bé, és això el que podem sentir quan llegim les obres de Gògol, Dostoievski o Soljenitsyn traduïdes per Josep Maria Güell, que ens va deixar l'1 de maig passat, a l'edat de 83 anys.

¿Qui era aquest senyor, que ha fet d'intermediari entre nosaltres i algunes de les millors novel·les russes, autor de més de cinquanta traduccions al català i al castellà? Un home senzill, modest i entranable, tarragoní de tota la vida, que compaginava tranquil·lament el treball literari amb la feina en una botiga de regals a Tarragona. De ben jove ja treballava en el negoci familiar, però en un moment determinat va contraure la tuberculosi, i els dos anys que va haver de passar al llit els va dedicar a llegir Dostoievski i Tolstoi, i se'n va enamorar. Va decidir estudiar la seva llengua per poder llegir-los en original. No era fàcil, tenint en compte les circumstàncies polítiques del moment, però per a Güell aprendre rus i traduir al català es va convertir, juntament amb la seva militància en Estat Català i en el PSUC, en una forma de lluita contra el franquisme. Així, amb l'ajuda del mètode Assimil francès-rus i de manera to-

L'1 de maig passat va morir el gran traductor d'autors russos

talment autodidacta, va complir el seu propòsit, i va continuar la tasca de traductors com Andreu Nin i Francesc Payarols, que havia quedat interrompuda per la guerra.

Güell deia en una entrevista que n'hi havia prou a dedicar vint minut diaris a la lectura en una llengua estrangera per aprendre-la al cap de poc temps. No crec que això funcioni igual per tothom, però el cert és que Güell, a més a més, va

aprendre esperanto amb molta facilitat, tot xerrant amb Domingo Masachs, que havia atemptat contra Primo de Rivera. Pel que fa al rus, va arribar a tenir-ne un domini prou gran per traduir *Les ànimes mortes*, de Gògol, una novel·la escrita en un llenguatge tan virtuós i acolorit que sembla impossible de traslladar a un altre idioma. Segons les seves paraules, “una bona traducció no és necessàriament la que s'ajusta mecànicament a l'original, sinó aquella que sense traïr l'original causa en el lector la impressió que l'autor pretenia causar”. És justament això, el més difícil: transmetre l'esperit de l'obra original; i el fet que Baltasar Porcel, després de llegir *Les ànimes mortes* en català, digués que el seu somni era escriure una novel·la així demostra que el traductor havia assolit aquest objectiu.

També són seves les versions catalanes de *L'idiota*, *Dimonis*, *L'adolescent*, de Dostoievski, de *La meua infantesa* i *Les meves universitats*, de Gorki, de *La guàrdia blanca*, de Bulgàkov, de *La Casa de Matriona*, de Soljenitsyn, d'*El subratllat és meu*, de Nina Berberova, i de tantes altres obres, que tot sovint ell mateix triava i proposava als editors.

Manuel de Seabra, en un article dedicat al traductor l'any 2003, deia que Güell tenia un caràcter més aviat reservat i no freqüentava els cercles literaris, i si no fos per això, amb molt menys ja s'hauria conquerit la glòria o com a mínim el reconeixement dels seus compatriotes. Pere Gimferrer i Joan Triadú també han remarcat la qualitat excel·lent de la seva feina i l'han destacat com a representant d'una tradició de magnífics traductors del rus que encara continua. L'any 1990 la Unió d'Escriptors Soviètics li va concedir el premi Gorki de traducció.

Tanmateix, per a molta gent seguia sent només el propietari d'una botiga a Tarragona, amb

La feina que fa un traductor literari és una mena de revolta

un rètol a la porta: “Aquí es parla rus”.

Güell tenia raó. La feina que fa un traductor literari és una revolta: contra el poc prestigi de la professió, contra la distància entre llengües i cultures, contra l'oblit... Però la feina de Josep Maria Güell no s'oblidarà mentre continuï havent-hi lectors de literatura russa. *

